05/03/2019

Η στυγνή τουρκοκρατία στην Κρήτη- Η περίοδος του Χατζη-Οσμάν Πασά

/ Γνώμες

Για την περίοδο της Τουρκοκρατίας στην Κρήτη κάνει λόγο σε άρθρο του ο Εμμανουήλ Σαβοϊδάκης- Συνταξιούχος Εκπαιδευτικός. Αναλυτικότερα επισημαίνει: “Σε προηγούμενο άρθρο είχαμε αναφερθεί σ’ αυτό που γράφει ο ιστορικός Γιάννης Μουρέλλος στο βιβλίο του «Η Ιστορία της Τουρκοκρατίας στην Κρήτη»: «Αλλοίμονο στο ελληνικό γένος αν η τυραννία που καταπίεζε τους χριστιανούς της Κρήτης, καταπίεζε και τους χριστιανούς του Μωριά, της Ρούμελης και των άλλων νησιών, θα ήταν χαμένη τελειωτικά η φυλή, όχι γιατί η ψυχική ρώμη των άλλων Ελλήνων ήταν μειωμένη, αλλά γιατί τότε θα λιγόστευαν οι παράγοντες της μεγάλης ελπίδας που γέννησαν το θαύμα της Αναστάσεως της φυλής». Και πράγματι δεν είχε άδικο γιατί κάτω από το καμτσίκι που ξεπετά στα χτυπήματα αίμα, το ναι γίνεται όχι και κάτω από την τυρρανία τα αισθήματα όσο και αν είναι ριζωμένα αλλάζουν γιατί οι ρίζες τους σαπίζουν και ο καρπός τους συρρικνώνει.

Να γιατί ήταν θαύμα ο κρητικός ηρωισμός που ξεπετάχτηκε νικητής και

δημιουργός μέσα από φλόγες αιώνων και να γιατί, αν αξίζουν τιμή οι δημιουργοί της ελληνικής ελευθερίας, αξίζουν διπλή έστω – αν όχι πολλαπλή- οι ραγιάδες της Κρήτης.

Τραγικότατες είναι οι σκηνές που ξετυλίγονταν και άπειρες, στα κονάκια και τους πύργους των γενιτσάρων και αγάδων. Πόσες γυναίκες δεν έφευγαν από το κονάκι του αγά χωρίς μαστούς με δύο φριχτές πληγές στη θέση τους, που η αιμορραγία τους έφερνε το θάνατο, όταν ο αγάς στην άρνησή τους να δουλωθούν στις βάρβαρες ορμές του, διέταζε και έβαναν τα στήθια τους στην κόχη της κασέλας κι ύστερα έβανε ένα αράπη δούλο να χορεύει πάνω στο σκέπασμά της.

Πόσες κόρες που δεν δέχτηκαν τα χάδια του αγά δεν καταδικάστηκαν να φάνε τα συκώτια του σφαγμένου γαμπρού, που ο αγάς δήθεν από αγάπη τους έδινε με την όρεξή του. Πόσες γυναίκες ολόγυμνες μπρος στον αγά δε χόρευαν στο ρόβι το χυμένο πάνω, για να γλυστρούν και να ξαπλώνουν τα ροδαλά κορμιά τους κάτω στον οντά και να γελά ο Μπέης στην απροσδόκητη στάση τους. Πόσες δύσμοιρες Κρητικοπούλες δεν είδαν πάνω στο δίσκο το κεφάλι του παιδιού τους -του μονάκριβου παιδιού τους- γιατί αρνήθηκαν να δεχτούν τ’ αγκάλιασμα του τρομερού βαρβάρου. Και πόσες κόρες δεν καταδικαζόταν να δεχτούν την κτηνωδία των αραπάδων της Βεγγάζης, που αφρισμένοι από ορμή και κτηνωδία εσπάρασαν την τιμή των κοριτσιών μπρος στα μάτια των γερόντων, των αντρών και των γονέων τους. Αυτών των φριχτών και ανατριχιαστικών και άλλων άπειρων εγκλημάτων που περιγράφει ο ιστορικός Μουρέλλος ήρθαν αρχικά αμείλικτοι τιμωροί οι χαϊνηδες της αδάμαστης κρητικής ψυχής και αργότερα η ίδια η κεντρική τουρκική εξουσία, η «Υψηλή Πύλη» να περιορίσει ή να σταματήσει στέλνοντας στην Κρήτη για τιμωρό τον Χατζη-Οσμάν Πασά.

Ο Χατζή-Οσμάν Πασάς

Για τον Χατζη-Οσμάν Πασά η παράδοση φέρει πολλούς περίεργους θρύλους, επηρεασμένη από τη δραστηριότητα που έδειξε για να ξεπαστρέψει τους άγριους γενίτσαρους που καταπίεζαν τους Χριστιανούς.

Μια παράδοση έφερε τον Οσμάν Πασά ως «κρυπτοχριστιανό» άπ’ τη Μικρά Ασία που υποκρινόταν ότι δεν ήξερε ελληνικά, ενώ ήταν μεγάλης μόρφωσης ελληνικής και τουρκικής. Άλλη παράδοση τον έφερε ότι ήταν διάκος ή καλόγηρος ονόματι Βασίλειος, έμπιστος του Πατριάρχη, που ο Γρηγόριος τον μεταμφίεσε σε Τούρκο και τον παρουσίασε στο Σουλτάνο για να του υποσχεθεί το ξεπάστρεμα των γενιτσάρων της Κρήτης.

Μάλιστα η παράδοση αυτή λέει πως όλο το διάστημα που ‘μενε στα Χανιά πήγαινε

μεταμφιεσμένος σε μία κατακόμβη για να λειτουργηθεί και να μεταλάβει. Το πιθανότερο είναι ότι ο Κιούρτ Οσμάν πασάς ήταν ως τότε πασάς της Εύβοιας κι εκεί του δόθηκε η ευκαιρία να μεταχειριστεί αυστηρά και αποτελεσματικά μέτρα για τους γενίτσαρους που ασεβούσαν προς την Πύλη κι αυτό το κατόρθωμα τον έφερε ως τον πιο κατάλληλο για τη δύσκολη επιχείρηση της Κρήτης. Είναι πάντως εξακριβωμένο ότι ο Οσμάν Πασάς αποτελούσε εξαιρετικό φαινόμενο Τούρκου υπαλλήλου με την ευρεία του πολιτική αντίληψη.

Ας έρθουμε τώρα εις το ιστορικό της παρουσίας του Χατζή -Οσμάν Πασά στην Κρήτη και στη δραστηριότητά του, τα δύσμοιρα εκείνα χρόνια. Όση κι αν ήταν η αδυναμία της Πύλης να επιβληθεί στους άγριους γενίτσαρους κι εσπέχηδες της Κρήτης, οι εξευτελισμοί που υφίστατο διαρκώς η κεντρική κυβέρνηση της Κωνσταντινουπόλεως από το θράσος τους την ανάγκασαν στο τέλος να λάβει μέτρα αυστηρά. Αυτό συνέβη όχι μόνο τόσο -ίσως – για να ανακουφίσει τους ραγιάδες της, αφού οι Σουλτάνοι κι οι βεζύρηδές της δεν μπορούσαν να καταλάβουν το τι θα μπορούσαν να πετύχουν αν εξασφάλισαν μία ανεκτή καλοδιοίκηση, αλλά για να κρατήσουν λίγο ψηλά το κύρος τους, που κάθε λίγο κατακουρελιαζόταν από τους γενίτσαρους. Κάποτε βρίσκονταν κρυφοί εκδικητές και κάθε τόσο χάνονταν και μέσα στις πολιτείες αρκετοί από τους τυράννους, που βασάνιζαν τους ραγιάδες, αλλά οι τιμωρίες αυτές ήταν ασήμαντες μπρος στον όγκο των εγκλημάτων τους.

Η ευκαιρία να τους υποτάξει δόθηκε στην Πύλη από μία ενέργεια που ‘χε κάμει τον Απρίλιο του 1812 ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε’. Την εποχή εκείνη ένας γενίτσαρος Αμπαδιώτης, ο Μπραήμ Αγακάκης από το Βαθιακό σκότωσε τον Καπετάν Γιακουμή από τις Μέλαμπες Ρεθύμνου. Οι χωριανοί του, γυναίκες και άνδρες, χωρίς τουφέκια κατόρθωσαν να τον πιάσουν και να τον πετσοκόψουν. Μα ο θάνατος του Μπραήμ Αγά, που τον παρακολούθησαν από μακρυά οι σύντροφοί του, οι οποίοι γλεντούσαν στο «Σελί των Μπίκηδων» έγινε αίτια και σε δύο μέρες σκοτώθηκαν μέσα στις Μέλαμπες εβδομήντα δύο (72) άνθρωποι, γέροι, γριές, παιδιά, όσοι δεν πρόφθασαν να τραβηχτούν ψηλά προς τα βουνά και να γλυτώσουν.

Οι Μελαμπιανοί αφού έθαψαν τους νεκρούς τους, εξέλεξαν μία αντιπροσωπεία που με κόπο και κίνδυνο πήγε στο Μεγάλο Κάστρο, για να παραπονεθεί στον Σαμήρ Μπεκήρ Πασά.

—Ίντα να σάσε κάμω, κακομοίρηδες, που σκοτώσατε γενίτσαρο και κανείς δεν τολμά να σας υπερασπιστεί, ούτε εγώ ο ίδιος. Μόνο το καλό που σας θέλω τραβήξετε πάλι πίσω ένας-ένας, όπως ήρθετε, για να μη σας υποψιαστούνε, γιατί θα χαθείτε κι άλλοι και κάτσετε στ’ αυγά σας.

Γυρίζοντας πίσω έτυχε να συναντήσουν τον Πισκοπιανό παπα-Μανώλη, που οι Τούρκοι του ατίμασαν την κόρη του και τον καταδίκασαν να κρατά το κερί. Ετοιμαζόταν να πάει στην Κωνσταντινούπολη να ζητήσει την τιμωρία του Τούρκου από τον Πατριάρχη Γρηγόριο τον Ε’. Αποφάσισαν κι έστειλαν κι αυτοί δύο Μελαμπιανούς μαζί με τον παπα-Μανώλη.

Πραγματικά οι δύο αυτές διηγήσεις που σε κατάλληλη στιγμή έκαμε ο Πατριάρχης στο Σουλτάνο Μαχμούτ Χάν τον Δίκαιο, τον εστενοχώρησαν τόσο -ίσως περισσότερο η αδυναμία του πασά να υπερασπιστεί τους Μελαμπιανούς- που αποφάσισε ο Σουλτάνος να στείλει ένα από τους πιο δυνατούς και γενναίους πασάδες του για να τιμωρήσει και να δαμάσει τους άγριους γενίτσαρους που εξευτέλιζαν την ισχύ του.

Διάλεξε λοιπόν τον Χατζη-Οσμάν Πασά, ένα γενναίο Κούδρο, και τον διέταξε να βγεί στη Σούδα με στρατιωτική δύναμη και να πρωτοδαμάσει τους Χανιώτες και σιγά σιγά να τραβήξει στο Ρέθυμνο και στο Μεγάλο Κάστρο, ώσπου να ξεκαθαρίσει όλη την Κρήτη.

Πραγματικά ο Οσμάν Πασάς έφθασε στη Σούδα στις 12 του Σεπτέμβρη του 1812 με αρκετή δύναμη τακτικού στρατού, προχώρησε προς τα Χανιά χωρίς να συμμορφωθεί προς την υπόδειξη που του έκαμαν εκείνοι που ήλθαν να τον συνεπάρουν, σαν περνούσαν μπρος από το μνήμα του Μπάρμπου, και όχι μόνο δεν προσκύνησε, όπως έκαναν όλοι οι άλλοι πασάδες ως τώρα, μα ούτε κάν έστρεψε να δει το μνήμα του αγιοποιημένου τούρκου ήρωα που είχε πέσει το 1646 όταν οι Τούρκοι πήραν τα Χανιά από τους Βενετσιάνους.

Μαζί του τραβούσε άπ’ την Κωνσταντινούπολη τον Χανιώτη Γενιτσαραγά που είχαν καθαιρέσει προ ενός έτους οι γενίτσαροι και τον είχαν αναγκάσει να φύγει. Μ’ αυτόν είχε καταστρώσει τα σχέδια του δαμάσματος των ατίθασων αγάδων κι ευθύς ως έφθασαν άρχισαν την εφαρμογή τους.

Πρώτα άπ’ όλα ειδοποίησαν τους πιο ξακουστούς «χαΐνηδες» να κατεβούν με τα όπλα τους και να πάρουν όσα παλληκάρια μπορούσαν να βρουν και να τραβήξουν μυστικά προς το Νεροκούρου, κοντά στη Σούδα. Εκεί θα ‘βρισκαν τουφέκια και πολεμοφόδια του τούρκικου στρατού να οπλιστούν όλοι καλά και να περιμένουν κρυμμένοι για να μην ειδοποιηθούν οι σκληροί γενίτσαροι. Ο Οσμάν Πασάς είχε μαζωμένα τ’ αναγκαία στοιχεία κι ήξερε πως έπρεπε να πρωτοκτυπήσει για να παραλύσει το γενικό συγκρότημα των γενιτσάρων. Χωρίς φόβο οι χαΐνηδες και πολλοί από τα περίχωρα των Χανίων και άπ’ τον Αποκόρωνα έτρεξαν στο Νεροκούρου κι οπλίστηκαν. Η απροσδόκητη αυτή οπλοφορία, που γινόταν με την

άδεια και προτροπή του Τούρκου πασά εξασφάλισε την εμπιστοσύνη των χριστιανών, ώστε καθένας τους μόλις του δόθηκε τέτοια ανέλπιστη ευκαιρία έσπευσε να γίνει «φέρμελης» και να γραφτεί στον κατάλογο της στρατολογίας του Οσμάν Πασά. Αρχηγοί εκείνων που μαζεύτηκαν στο Νεροκούρου ήταν ένας κι ένας διαλεχτοί χαΐνηδες και πρόκριτοι του Νομού Χανίων.

Τα καμπουριασμένα από τον πόνο και την απόγνωση κορμιά των ραγιάδων στηλώθηκαν όρθά σε λίγες ώρες και οι τσακισμένες ψυχές τους φτερούγισαν σ' ελπίδες, κι οι ελπίδες σε πόθους, κι οι πόθοι σ' αστραπές ματιών, που αντίκρυζαν το αύριο με πεποίθηση νίκης.

Στα πρόσωπά τους ξεπετούσε η δύναμη και τα νεύρα τους σαν βίτσες από χάλυβα ήταν έτοιμα να κτυπήσουν τον άγριο αγά, που τόσες φορές έσκυψαν μπρος του δειλοί κι ανήμποροι. Στο σφίξιμο του τουφεκιού του ο Κρητικός ένιωσε ένα κύμα από χυμούς γεμάτους δύναμη να φτάνει μέσα του από το απόμακρο «παρελθόν» που αντίκρυσε τον κατακτητή και τον έκαμε να φύγει ή να συνθηκολογήσει μαζί του.

Όταν προετοίμασε τους χριστιανούς ο Οσμάν πασάς προσπάθησε με ψεύτικα φιρμάνια και διαταγές του Σουλτάνου ν' αποκοιμήσει τους γενίτσαρους των Χανίων. Ήθελε να προλάβει κάθε οργάνωσή τους πριν ενωθεί το σώμα του με τους χαΐνηδες, που με αυτή την ενέργεια του πασά ήταν η πρώτη και μοναδική φορά που αναγνωρίσθηκαν «φερμελήδες» -οπλοφόροι- και αρματωλοί όπως την άλλη Ελλάδα. Σ' όλο αυτό το διάστημα ο πασάς δεν βγήκε έξω από το κονάκι του, για αυτό οι Τούρκοι τον έλεγαν «κούβα», δηλαδή γαλοπούλα που είναι κλεισμένη μες στο κοτέτσι της και κλωσσάει τ' αυγά της. Δεν ήξεραν τι αυγά επώαζε ο δυνατός και τίμιος αυτός πασάς και τι τους προετοίμαζε με την εξαγριωμένη ορμητικότητα του.

Ο Οσμάν Πασάς περικύκλωσε τα πλούσια κονάκια του Μεχμέτ Αγά, που 'χαν μεταβληθεί σε πύργους με ισχυρές πολεμίστρες μα δεν κατόρθωσε να τον πιάσει γιατί κάτω από τα κονάκια του είχε υπόγειους δρόμους, που ' βγαιναν μακριά, σε μια χαράδρα κι όταν είδε τον όγκο του στρατού και των χαΐνηδων κατάλαβε πως δεν θα κατόρθωνε να παλέψει μαζί τους και να βγει νικητής φεύγοντας από εκεί με τους ορτάκηδές του.

Σε λίγο ο πασάς κατάλαβε πως τα κονάκια είχαν κενωθεί, γιατί στους διαρκείς πυροβολισμούς των πολιορκητών δεν ερχόταν άπ' τα κονάκια για απάντηση καμιά αμυντική κίνηση.

Έσπασε τις πόρτες κι εβεβαιώθηκε πως ο γενίτσαρος είχε φύγει κι ευρήκε και τον

υπόγειο διάδρομο. Αυτό τον έκαμε να νευριάσει και να θυμώσει με την αποτυχία του και διέταξε να κάψουν και τα κονάκια και τα λιόφυτα του Μεχμέτ Αγά και να καταστρέψουν τους μελισσόκηπους και τα περιβόλια του. Μόλις τελείωσε την καταστροφή γύρισε πίσω στα Χανιά μαζεύοντας στο δρόμο τους προγεγραμμένους γενίτσαρους.

Ωστόσο ο Μεχμέτ Αγάς με τους ορτάκηδές του βγήκε στις Μαδάρες ζητώντας προστασία στις κορυφές τους. Κι όμως η πείνα κι η δυσκολία να προμηθευθεί τρόφιμα και ιματισμό διασκόρπισε τους συντρόφους του άλλους προς τη Μικρά Ασία κι άλλους προς τον κάμπο. Όσοι κατέβηκαν προς τον κάμπο πιάστηκαν όλοι και παραδόθηκαν στον Οσμάν Πασά που χωρίς οίκτο τους κρέμασε για την ανταρσία τους. Σε λίγο αναγκάστηκε κι ο γενίτσαρος να παραδοθεί γιατί κινδύνευε να σκοτωθεί από τους ορεινούς χριστιανούς που ήξεραν την σκληρότητά του προς τους χριστιανούς.

Ο Μεχμέτ Αγάς ρίχτηκε στη φυλακή και σε λίγες μέρες μία κανονιά άπ’ την ψηλή τάπια του φρουρίου ανήγγειλε το στραγγαλισμό του γενίτσαρου μέσ’ στη φυλακή, όπως ήταν συνήθεια να γίνεται για κάθε θανατική εκτέλεση γενιτσάρου.

Το άγγελμα του θανάτου του τρομερού γενίτσαρου μέσα στους τόσους άλλους θανάτους των πιο ξακουστών εσπέχηδων και αγάδων -οι θάνατοι είχαν φτάσει τους πεντακόσιους ως τότε- τρομοκράτησε όχι μόνο τους γενίτσαρους, μα και κάθε τούρκο που ‘βλέπε στην ενέργεια αυτή του Οσμάν πασά ένα τέλειο ξεχαλάρωμα της τουρκικής δύναμης και μία γενική παράλυση των συμφερόντων τους.

Σ’ όλο αυτό το διάστημα οι χριστιανοί σήκωναν τα καμπουριασμένα κορμιά τους κι αναντράνισαν οι δυστυχισμένοι ραγιάδες.

Κάθε θάνατος γενιτσάρου ελευθέρωνε και μία περιφέρεια κι πρώτη εκδήλωση του μεγάλου καλού, που ‘φερε το ξεκαθάρισμα των τυράννων, ήταν η δυνατή βλάστηση της γής, που πρώτη φορά μετά από εκατό σαράντα (140) χρόνια δεχόταν ορεξάτη το ινί και τη σκαπάνη του χριστιανού γεωργού.

Μετά την καταδίκη του γενίτσαρου, ο πασάς, έχοντας πάντα μαζί του τους αρματολοποιημένους χαΐνηδες, τράβηξε πάλι προς τον Αποκόρωνα και τον ξεκαθάρισε από τους σκληρούς ζορμπάδες. Τους κρέμασε όλους με τη σειρά, γιατί με τις πιέσεις τους και εκβιασμούς τους, είχαν μαράνει ολόκληρη αυτή την επαρχία. Από εκεί προχώρησε στα Κεραμιά της Κυδωνιάς και ξεκαθάρισε και το διαμέρισμα αυτό. Στο Κατωχώρι κρέμασε μαζεμένους δώδεκα γενίτσαρους κι όπου περνούσε μία γιγάντια ανακούφιση τον κατευώδωνε και το γέλιο των ραγιάδων

εφώτιζε τα μέχρι χθες ακόμα χυμένα και τρομαγμένα πρόσωπα τους.

Για να φτάσει στη λυκοφωλιά του Σελίνου ο Χατζή- Οσμάν Πασάς πέρασε κι από την Κίσσαμο και κρέμασε τον Λιοντάρ Αγά από το Κάτω Παλιόκαστρο και το Λατίφη, Νασίρη και Κωλένη από τις Λουσακιές. Διάλεξε τον πλάτανο που οι γενίτσαροι κρεμούσαν τους χριστιανούς για να τοποθετήσει τους βρόχους των τρομερών τυράννων. Λέγεται πως όταν ο Σουλτάνος ανακάλεσε τον Οσμάν Πασά από την Κρήτη οι γενίτσαροι ξερίζωσαν τον πλάτανο για να μην τους θυμίζει την οδυνηρή ιστορία του απαγχονισμού των δικών τους και τον εξευτελισμό που δοκίμασαν από τον Οσμάν Πασά.

Μετά το ξεκαθάρισμα της Κισσάμου τράβηξε προς τη λυκοφωλιά του Σελίνου που παρουσίαζε τη μεγαλύτερη δυσκολία, γιατί οι γενίτσαροι του ήταν οι αγριότεροι της Κρήτης και γιατί με τις καταδίκες των άλλων, που αυτοί τις μάθαιναν από ορτάκηδές τους, είχαν λάβει τα μέτρα τους για ν’ αμυνθούν όσοι δεν ήθελαν να φύγουν. Τους κρέμασε όλους στη μέση του χωριού παίζοντας κι από μία κανονιά για κάθε ένα που κρεμούσε για παραδειγματισμό όσων είχαν προκάμει να φύγουν.

Τα περισσότερα ονόματα των γενιτσάρων αυτών αλλά και άλλων στην υπόλοιπη Κρήτη λέγεται ότι ήταν Βενετσιάνων αρχόντων, όπως και οι ιστορικοί αναφέρουν. Αυτό αποδεικνύει τον ομαδικό εξισλαμισμό των Φεουδαρχών Βενετσιάνων, που απόμειναν μετά την Τουρκική κατάληψη, με το σκοπό να διατηρήσουν τις πλούσιες γαίες τους και τη πιεστική προς τους χριστιανούς ζωή τους.

Μια συκοφαντία Τούρκων έγινε αιτία να καταδικάσει σε απαγχονισμό και τρεις νέους χριστιανούς μες στα Χανιά, που ξεθαρεμένοι από την ακριβοδίκαιη πολιτεία του Οσμάν Πασά, τόλμησαν το Πάσχα εκείνο να γλεντήσουν και να τραγουδήσουν λίγο με ξεφωνητά μέσα στο σπίτι τους.

Ο Οσμάν Πασάς με τη δυνατή του ευφυΐα κατάλαβε τη συκοφαντία αλλά ευρήκε την ευκαιρία προσφέροντας τρία αθώα θύματα χριστιανούς να υποστηρίξει τον σκοπό που τόσο επεδίωκε και συνέχιζε μελετημένα και μεθοδικά πνίγοντας κάθε τόσο κι από ένα τύραννο.

Άλλωστε θα ήταν πολύ επικίνδυνο ν’ αδιαφορήσει στο γενικό αναβρασμό που’ χε γεννήσει σ’ όλους τους Τούρκους των Χανίων η πλαστή κατηγορία πως οι τρεις αυτοί χριστιανοί ετόλμησαν μέσα άπ’ το σπίτι τους την ώρα που γλεντούσαν να πυροβολούν. Έτσι παρακαλούσαν οι συκοφάντες ν’ αρνηθεί ο Οσμάν Πασάς την τιμωρία τους για να βρουν ευκαιρία να ξεσηκώσουν τον όχλο των Τούρκων ενάντια του Οσμάν Πασά, και να διώξουν τον πασά που σακάτευε τόσο σκληρά τους Τούρκους της Κρήτης.

Αυτοί οι τρεις θάνατοι που εξετέλεσε ακουσίως του, του έδωκαν το δικαίωμα πιο θαρρετά να τιμωρεί διαρκώς και επί ενάμιση χρόνο σκληρότατα και τη μικρότερη καταγγελία κατά γενιτσάρου, όχι μόνο για σύγχρονες πράξεις του, αλλά και για πολύ παλιές και σχεδόν ξεχασμένες.

Αυτό έκαμε την Πύλη να τον διατάξει να προχωρήσει προς το Ρέθυμνο και να ενεργήσει και εκεί το ίδιο ξεκαθάρισμα. Μόλις έφθασε στο Ρέθυμνο ο Οσμάν Πασάς κατόρθωσε να πιάσει τον Αρίφ Αγά Γενίτσαρη, το θείο του Μεχμέτ της Κάϊνας και τον κρέμασε γιατί, όπως λέει το δημοτικό τραγούδι, αυτός ήταν που πήρε την κόρη του παπα-Μανώλη από την Επισκοπή και παρεκίνησε και τον ανεψιό του Μεχμέτ να καταστρέψει τις δύο άλλες κόρες του δυστυχισμένου Ιερέως.

«Όχι μα τα ουράνια, μα τσ’ άγιες ήμερες•

Δεν τσί ορίζ’ αφέντη μου, τσί τρεις μου θυγατέρες•

Μα τα χρυσά μου τα χαρτιά και μα την κοινωνιά μου,

δεν την ορίζ’ αφέντη μου μηδέ την παπαδιά μου».

Μετά τον απαγχονισμό του Αρίφ Αγά εύκολα κατόρθωσε να πιάσει και αρκετούς άλλους, ιδίως άπ’ τους Αμπαδιώτες του Αμαρίου και τους Οξούζηδες του Μυλοποτάμου, και να τους κρεμάσει.

Μετά το ξεκαθάρισμα δε του Ρεθύμνου έφτασε στο Μεγάλο Κάστρο με σκοπό να κατορθώσει την ξαφνική σύλληψη των γενιτσάρων που είχαν ξεφύγει από την αυστηρή καταδίωξή του και που είχαν καταφύγει όλοι μέσα στο Μεγάλο Κάστρο. Αλλά οι γενίτσαροι τόσο αυτοί που είχαν καταφύγει εκεί και που ‘ξεραν τι τους περίμενε όσο και οι άλλοι του Μεγάλου Κάστρου, είχαν μαζευτεί από όλα τα μάκρυνα χωριά και τους πύργους κι είχαν σχηματίσει ισχυρό επαναστατικό σώμα. Έκλεισαν τις πόρτες του Μεγάλου Κάστρου στον Οσμάν Πασά, ενώ συγχρόνως είχαν στείλει στην Κωνσταντινούπολη επιτροπή μεγάλη από γενίτσαρους ισχυρούς με άφθονο χρήμα και πλούσια δώρα για να κατορθώσουν την ανάκλησή του. Μόνο

ο Αρχιγενίτσαρος Χουσεΐν Κουρμούλης (ο Κρυπτοχριστιανός Μιχ. Κουρμούλης) απ' τον Κουσέ Μεσσαράς δεν φοβήθηκε την πρόσκλησή του, αλλά πήγε στο Τόπ Αλτί που ήταν στρατοπεδευμένος ο Οσμάν Πασάς.

-Έμαθα πως έχεις σκοτωμένους αρκετούς πιστούς του Ισλάμ και πως τρομοκρατείς κάτω στη Μεσσαρά όλους τους πιστούς.

-Πασά μου, δεν έκαμα άλλο παρά ότι κάνει κι η αφεδιά σου. Προστατεύω κάθε υπήκοο του πολυχρονεμένου μας Πατισάχ, που 'χει την προστασία του πάνω σ' όλους τους ραγιάδες του ντοβλετιού. Αν σκοτώσουμε όλους τους γκιαούρηδες ποιος θα δουλεύει για το μεγάλο μας Πατισάχ;».

Το δυνατό και σοφό μάτι του Οσμάν Πασά υποψιάστηκε στα λόγια του Κουρμούλη κάτι το ύποπτο, μα είτε πραγματικά αναγνώρισε τη δράση του Κουρμούλη σύμφωνη προς το δικό του πρόγραμμα, είτε γιατί τον κατάλαβε ως κρυπτοχριστιανό, που όπως λέει η περίεργη παράδοση του ήταν κι αυτός, τον άφηκε με τιμές και γύρισε στον πύργο του. Η ενέργεια αυτή του Οσμάν Πασά έδινε νέα ισχύ στους Κουρμούληδες και τους εδυνάμωσε περισσότερο στην προστατευτική τους δράση. Ο Οσμάν Πασάς υποκρίθηκε ότι υποχωρεί και τραβήχτηκε στο Μυλοπόταμο περιμένοντας να συνεννοηθεί προηγουμένως με την Πύλη για την καταστολή της ομαδικής αυτής ανταρσίας και να καλέσει και τον Βεζύρη του Μεγάλου Κάστρου, το Σαμή Μπεκήρ Πασά σε κοινή οργανωμένη ενέργεια. Προς τούτο ανέφερε στην Πύλη την ανάγκη να διαταχθεί ο πασάς του Μεγάλου Κάστρου, που κι αυτός δεν έβλεπε με καλό μάτι τις επιτυχίες του Οσμάν, να μην εξακολουθεί να κρατιέται στην απάθεια που ως τότε κρατιόταν, αλλά να σπεύσει να βοηθήσει το έργο της γενικής εκκαθάρισης.

Αντί όμως να επιτύχει στις ενέργειές του ο Χατζη-Οσμάν Πασάς, πέτυχαν οι γενίτσαροι με το χρυσάφι που 'χαν στείλει κι έφθασε ειδικός απεσταλμένος της Πύλης για να εγχειρίσει το φιρμάνι της ανάκλησής του.

Το άγγελμα της ανάκλησής του διαδόθηκε σ' όλη την Κρήτη με πρωτοφανή ταχύτητα για να ρίξει τους ραγιάδες στην πρώτη τους απόγνωση και την πρώτη συμφορά και τους γενίτσαρους σε διασκεδάσεις και βαρβαρότητες.

Καβαλάρηδες οι τρομεροί αυτοί κακούργοι έτρεχαν παντού για ν' αναγγείλουν στους χριστιανούς τη σκληρή είδηση και να τους ξανακάμουν να σκύψουν το κεφάλι τους «Έφυγε ο παπα-Γιάννης σας ταβλόπιστοι, και τώρα θα δείτε ίντα θα πάθετε!».

Μετά τη γαλήνη ο πόνος

Ο Χατζη-Οσμάν Πασάς διατάχτηκε να γυρίσει στην Κωνσταντινούπολη κι από εκεί εξορίστηκε στην Προύσα, ύστερα από τις συκοφαντικές καταγγελίες στο Σουλτάνο Μαχμούτ Χάν το Δίκαιο, πως όπλισε τους Χριστιανούς και συμφώνησε μαζί τους να τον βοηθήσουν να γίνει ηγεμόνας τους αν θα σκότωναν όλους τους πότες Τούρκους και πως με τις προγραφές που έκαμε απόκτησε σε δύο χρόνια μέσα αμύθητα πλούτη και θησαυρούς.

Σε λίγο εξόριστος στην Προύσα σκοτώθηκε, γιατί διαφορετικά δεν μπορούσε να δημευθεί η περιουσία του και να την αρπάξουν οι επιτήδειοι Βεζύρηδες. Ενάμιση χρόνο που ο Χατζη-Οσμάν Πασάς έμεινε στην Κρήτη, ήταν το μόνο διάστημα που οι χριστιανοί μπόρεσαν να ζήσουν πραγματικά σαν ίσοι προς τους άλλους πολίτες και να αισθανθούν λίγη χαρά στην πολυπικραμένη ζωή τους. Η ηρεμία κι η γαλήνη που βάσταξε το λίγο αυτό καιρό δεν παρουσιάστηκε μόνο στα μέρη που είχε φτάσει η τρομερή δράση του Οσμάν.

Το τι επακολούθησε μετά την αναχώρηση του Οσμάν και τη διάλυση των χριστιανικών βοηθητικών σωμάτων του και μετά την ανάκληση και του τακτικού στρατού που ‘χε φέρει μαζί του δεν περιγράφεται. Οι γενίτσαροι ήθελαν σε λίγες μέρες μέσα, όχι μόνο να εκδικηθούν τους θανάτους των γενιτσάρων που κρεμάστηκαν, σκοτώνοντας τους χριστιανούς που θεωρούσαν αιτία του θανάτου τους, αλλά και να παρουσιάσουν μαζεμένα τα κακουργήματα που τους εμπόδισε η παρουσία του Οσμάν Πασά να κάμουν το χρόνο που ‘μενε αυτός στην Κρήτη.

Κατά το έτος 1818 ο Γάλλος πρόξενος στα Χανιά Λαρούζης διηγείτο στον ιατρό Ν. Ρενιέρη ότι οι πληροφορίες του Προξενείου ανεβίβαζαν το αριθμόν των τουρκευσάντων στην περιφέρειά του εντός οκτώ (8) ετών στο σεβαστό αριθμό των 2.811. Στον αριθμό αυτό δεν αναφέρονται γυναίκες παρά μόνο άνδρες και ιδίως στην επαρχία Σελίνου. Αναφέρει δε και το εξής περιστατικό ο ιατρός Ρενιέρης:

«Κατά το έτος 1819 ασθενούντος του Λατίφ Πασά προσεκλήθην, όπως τον επισκεφθώ, είδον τότε έξωθι του Σεραγίου 3 γυναίκας και 1 ιερέα κλαίοντας, τους δε καβάσηδες του πασά εκδιώκοντας αυτούς. Επί τη ερωτήσει μου τι συμβαίνει οι καβάσηδες με αρπάζουν και με πετούν εντός του Σεραγίου, υβρίζοντάς με συνάμα ότι δεν είναι δουλειά μου και ότι διώχνουν αυτούς διότι δεν φεύγουν. Ανελθών εις το δωμάτιον του ασθενούς πασά ηρωτήθην παρά του διερμηνέως του, ιδόντος με κατατρομαγμένον τι έχω, αφού δε διηγήθην την προς εμέ συμπεριφοράν των καβάσηδων και εξήτασα τον ασθενή, ούτος διέταξε τον διερμηνέα να μου είπη: «Αυτοί οι άνθρωποι μου έφεραν αναφοράν λέγοντες ότι οι Κοτρόνηδες από τα Μεσόγεια επήγαν εις το χωρίον Αερινόν και αφού έσφαξαν δύο υιούς του παπά και

τέσσερις αδελφούς των γυναικών, απήγαγαγον εις Μεσόγεια τρεις και με παρεκάλουν να τους σώσω. Έστειλα ανθρώπους και τους ευρήκα, αλλά μου ζητούν (οι γενίτσαροι εννοείται) 3 χιλιάδες γρόσια να μου τους στείλουν! Να σου πω όμως Δεττοράκι, είχαν και δίκαιον, διότι οι Κοτρόνηδες είχαν ένα σκύλο καλόν και εβεβαιώθησαν ότι τον έκλεψαν οι Αερινιώτες και άμα ανεκαλύφθηκαν τον εσκότωσαν. Βλέπεις, μου λέγει τουρκιστί τότε ο πασάς ο ίδιος, πως καμιά φορά δεν πταίουν οι Τούρκοι; Έφριξα ακούσας τας κρίσεις του εξοχωτάτου και ανεχώρησα. Η αξία ενός σκύλου ίση προς την ζωήν έξι ανθρώπων».

Το γυρισμό της αγριότητας των γενιτσάρων κάθε χωριού της Κρήτης τον αισθάνθηκε με κοπετούς και θρήνους, με θανάτους και ατιμώσεις. Τίποτε πιά δεν συγκρατούσε τους άγριους Μελικιαναγάδες. Ο Μπεντρή Αγάς κι ο Χανιαλής στο Μεγάλο Κάστρο, οι Καούρηδες στο Σέλινο, οι Γενιτσαράπηδες στο Ρέθυμνο, ο Αζίζ Μπέης στην Κυδωνιά, ο Ιμβραήμ Αφεντακάκης στη Σητεία με βοηθούς σκληρούς κι απάνθρωπους σουμπάσηδες, άρχισαν το αιματωμένο δευτέρωμα της τυραννίας τους. Δυσπερίγραπτα είναι τα δεινά των χριστιανών από το 1813 που έφυγε ο Οσμάν Πασάς άπ’ την Κρήτη ως το 1821 που άρχισε η μεγάλη Επανάσταση.

Οι φρικτότεροι τρόποι βασάνων είχαν εφευρεθεί για να συμπληρώσουν το μαρτύριο των χριστιανών. Οι άνδρες εύρισκαν το θάνατο κι αυτός ήταν προτιμότερος από τα μαρτύρια, που τραβούσαν οι γυναίκες.

Τα όργια των Τούρκων δεν περιορίζονταν στην ικανοποίηση της σαρκικής τους κτηνωδίας, εύρισκαν τρόπους νέους για να καταδικάσουν τις χριστιανές σε απαίσιους εξευτελισμούς, όπως ήταν η καταδίκη τους να χορεύουν γυμνές πάνω σε ρόβι ή στα σκάγια ή στα περιχυμένα με λάδι σανίδια, που επίτηδες περιέχυναν κάθε τόσο, για να μην μπορούν να σταθούν όρθιες, ενώ ο μαύρος δούλος γυμνός τις κυνηγούσε με το καμτσίκι, κτυπώντας κείνες που δεν κατόρθωναν να στέκουν ορθές να χορεύουν.

Πολλές φορές γλυστρούσε κι ο αράπης και το γυμνό του σώμα ανακατευόταν σε τραγικά ακούσια αφροδίσια συμπλέγματα με τα σώματα των γυναικών που στο τέλος παρέδιναν όσες τους περίσσευαν στους δούλους του για να οργιάσουν. «Άνθρωποι είναι κι αυτοί οι κακομοίρηδες! ας γλεντήσουν με των ταβλόπιστων τσί γυναίκες. Ίντα θαρείς πως δεν θέλουνε κι αυτές», Ίντα θ’ αναζητήξουνε, τσί μισοποθαμένους άνδρες τους, που δεν έχουνε νάκαρα να μετασηκώσουνε τα πόδια τους;». Μόνο για να γελάσουνε στις εορτές του Μπαϊραμιού, όπως λέει ο Γερμανός Σίμπερ, έβαναν στο σημάδι το χριστιανό που η κακή του μοίρα τον έφερνε να περάσει από μπρος τους, που πολλές φορές έπεφτε με δέκα σύγχρονες σφαίρες πάνω στο κορμί του.

Ο ίδιος γράφει πως ένας τούρκος υποχρέωσε ένα ιερέα, που έτυχε να περάσει μπρος άπ’ την παρέα των τούρκων που γλεντούσε την εορτή του Μπαϊραμιού, να βάλει πάνω σ’ ένα ξύλο το καλυμαύχι του για να δει αν το βρει με την πιστόλα του, ο δυστυχισμένος ιερέας δεν τόλμησε ν’ αρνηθεί, μα τη στιγμή που πήγαινε να τοποθετήσει το καλυμαύχι του πάνω στο ξύλο έπεσε νεκρός άπ’ τον πυροβολισμό του τούρκου που γελώντας φώναξε: «Γιαχνίς (λάθος), βαλάι!».

Πόσοι χριστιανοί όταν έφυγε ο Οσμάν Πασάς δεν αναγκάσθηκαν σαν τον παπα-Μανώλη τον Πισκοπιανό, που έγινε η αίτια να ’ρθει ο τιμωρός πασάς με τα παράπονά του στον Σουλτάνο, να κρατούν είτε το λύχνο είτε το κερί πάνω από το γυμνό κορμί της κόρης τους που ατίμαζε ο γενίτσαρος.

Αλίμονο αν τολμούσε ο πατέρας να διαμαρτυρηθεί ή να κλάψει ή ν’ αναστενάξει κάν. Κι αυτός και η κόρη του σφαζόταν.

Κατάπινε ο δυστυχισμένος ραγιάς το πικρό ποτήρι του πόνου του και μόνη παρηγοριά του απόμενε ο χαΐνης του τόπου του, που μετά το πάθημά του, τον έβρισκε για να χύσει «μαύρα δάκρυα» μπρος του για τη φριχτή κι ατιμωτική συμπεριφορά του γενιτσάρου.

Όσος και αν ήταν ο φόβος άπ’ τους χαΐνηδες, τόσο μεγάλωνε το μίσος τους για την προσωρινή τους συμμαχία προς τον δυνάστη τους και δε δειλιούσαν να κάνουν και τις φρικτότερες ατιμίες, για να δείξουν την περιφρόνηση τους προς τους χαΐνηδες και να επιδείξουν τη συνέχιση της δύναμής τους. Και κάθε τόσο και καινούργιοι τύραννοι ξεπηδούσαν και κάθε τόσο καινούργιες λυκοφωλιές γεννούσαν και νέους καταπιεστές.

Αλλά και κάθε μέρα νέοι χαΐνηδες και νέοι εκδικητές και τιμωροί των απαίσιων γενιτσάρων ξεπηδούσαν σε κάθε βουνό της Κρήτης και προπαρασκεύαζαν με την ηρωική τους άμυνα τον αγώνα, που θα σημείωνε τη μεγαλύτερη απελευθερωτική ελληνική προσπάθεια”.

Πηγή: Διμηνιαία έκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Ιεραπυτνής και Σητείας, «Άγκυρα Ελπίδος», περίοδος Β΄, τ.68, Μάϊος-Ιούνιος 2012.

—